

Модуль 3. Хореографія освіти: стандартизація чи персоналізація?

Лекція 29. Ефект Пігмаліона, або презумпція обдарованості

У далеких 60-х роках ХХ століття у Гарвардському університеті Роберт Розенталь запропонував студентам-психологам виступити дресирувальниками лабораторних щурів. Одна група мала навчати щурів, враховуючи, що це була нова порода дуже здібних до навчання тварин. Другій групі студентів, навпаки, надали щурів із поганими здібностями до навчання (проходження лабіринтів). Зупиніться та поміркуйте над проблемою: якій групі вдалося швидше і краще навчити своїх щурів бігати лабіринтами?

Ясна річ, що ті студенти, що працювали із «розумними щурами» швидше впоралися зі своєю освітньою місією, натомість ті, хто мав справу із «бездарними щурами» отримали значно гірші результати. Здавалося б, чого тут дивуватися, результат був цілком передбачуваний. Але правда полягає в тому, що всі студенти отримали звичайних щурів, обраних наосліп. Отже, вплив, який здійснювали студенти на своїх вихованців був неумисним і мимовільним. Так був відкритий ефект очікувань, або ефект Пігмаліона. Коротко його можна сформулювати так: що ви очікуєте, те ви і отримаєте. Тепер тільки уявіть, якщо такі прості створіння як щури, так благодатно відреагували на віру своїх педагогів, то що може відбутися з нашими учнями?

Серйозно ставилося та обговорювалося питання про дискримінаційний характер оцінювання: коли якийсь результат вимірів (приміром, IQ) виконував роль самодостатнього пророцтва. Тобто одного разу отримавши низький результат, ви назавжди потрапляли у порочне коло, з якого не було виходу. Численними дослідженнями був підтверджений ефект Пігмаліона у класній кімнаті, коли вчителям давали начебто експертні висновки про високий рівень здібностей кількох учнів класу, тоді як насправді вони показували середні й нижче за середні результати тестування. А наприкінці року проводилось повторне обстеження, і яким же було здивування дослідників, коли нібито обдаровані учні дійсно ставали такими і демонстрували значно вищий рівень навчальних досягнень та розвитку в цілому.

Отже, те, у що вірить вчитель, врешті-решт стає його реальністю. А тепер гіпотетично припустимо таку ситуацію: з якоїсь причини учень викликає у вас відразу? Яким у такому разі буде ваш вплив? Завдяки чому розквітали здібності, яких не існувало? Завдяки генам, які пробудилися раптово? Чи завдяки вірі вчителів у своїх учнів? Зараз, уже

ставши дорослою людиною, я розумію, що у відповідальний період мого життя мені пощастило і моя перша вчителька історії Лілія Михайлівна Буглова у мене вірила.

Коли дослідники проаналізували кілометри відеоплівки, то вони побачили, що вчителі заохочують позначених розумними учнів різноманітними, ледве помітними способами:

- частіше їм посміхаються;
- частіше дивляться на них;
- схвально реагують на їхні висловлювання тощо.

Відповідно позначені учні з охочіше ходять до школи, старанніше працюють тощо.

Таким чином, в освіті має панувати презумпція талановитості!